

Harri Ahonen

Pohjois-Norjan rannikkoreitit

o-----x

Päiväretkiä saarilla ja vuonoilla

TAMMI

Sisällys

Kiitokset	6
Lukijalle	7

Rannikko retkeilyalueena

I Rannikkoalueet päiväretkiympäristönä	11
II Matkaaminen rannikkoseuduille	13
Henkilöautolla	13
Julkinen liikenne	14
Lentoasemat	15
III Yöpyminen rannikkoseudulla	17
Den Norske Turistforeningin paikallisyhdistysten tuvat	17
Yksityiset majoituksenjärjestäjät	18
Telttailu	19
IV Luonto ja nähtävyydet	21
Saaret ja luodot	21
Kansallispuistot ja suojelualueet	21
Lunnit ja muut merilinnut	22
Valaat ja muut merinisäkkäät	22
Vuorovesi	23
Linnoitusrauniot	23
V Retkeilyohjeita	25
Tulenteko	25
Juomavesi	25
Vaatus	25
Hyönteiset	25
Sää	26
Lumi	26
Vaaratilanteet	26
Matkapuhelinyhteydet	26
Merkityt reitit ja patikkapolut	26
Kartat	27
VI Kirjan käyttäminen	29
Vaellusreitit	29

Vaellusalueet

1 Tromssa	32
Lyngen	36
Tromsø	50
Senja	60
2 Vesterålen	64
Andøya	68
Langøya	74
Hinnøya	84
3 Lofootit	94
Austvågøya	98
Vestvågøya	104
Flakstadøya	112
Moskenesøya	118
Værøy ja Røst	124
4 Nordland	132
Hamarøy	136
Salten	144
Meløyfjorden ja Engabreen	150
Træna	156
Lovund	160
5 Helgeland	164
De syv søstre	168
Vega ja Ylvingen	176
Torghatten	182
Sanasto	186
Paikannimihakemisto	192

I

Rannikkoalueet päiväretkiympäristönä

Norjan rannikko on tuhansien kilometrien mittainen. Se on niin pitkä ja rikkonainen, ettei sen tarkkaa pituutta ole pystytty laskemaan. Pohjois-Norjan osuus on maisemiltaan rannikon parasta antia. Vuonojen ja pienempien poukamien lisäksi Pohjois-Norjan rannikkoa koristavat tuhannet saaret, näistä kuuluisimpina Lofoottien saariryhmään kuuluvat Flakstadøya, Moskenesøya ja Værøy.

Vuorien ketju voisi olla Pohjois-Norjan rannikkoa kuvaava sanapari. Tässä kohtaa pitää tosin tarkentaa sanan vuori merkitystä niin, että se kuvaa ennen kaikkea piikkipäistä muotoa eikä niinkään korkeutta, vaikka korkeimmillaan rannikon vuoret kohoavatkin lähes 1 900 metriin.

Rannikon vuoret, vuonot ja niiden väliset rantakaistaleet muodostavat oivan retkeily-ympäristön. Rannikkoreitit kulkevat kumpuilevien mäkien poikki, tuulessa heiluvien niittyjen läpi, helpponousuisia vuorenrinteitä ylöspäin sekä muutamissa kohdin laskuveden esille tuomaa merenpohjaa pitkin.

Meren läheisyys tuo oman ulottuvuutensa päiväretkeilyyn. Vuorovedestä on paljon iloa rantoja kulkeville, kunhan muistaa pysyä vuoksen noustessa tukevasti maan kamaralla.

Norjanmeri, Barentsinmeri, Jäämeri ja laajemmin ajateltuna Atlantin valtameri tuovat monenlaista säätä Pohjois-Norjan rannikkoalueille. Sää voi vaihdella useaankin otteeseen päivän aikana, ja myös kesäaikaan kannattaa varautua tuulen- ja sateenkestävällä vaateparrella.

Pohjois-Norjan rannikon eläimistö on mielenkiintoinen lisä maisemien ihailuun: merilinnut ja valaat herättävät jokaisen mielenkiinnon. Merilokkien matalalta nouseva kaakatus, merikotkien kilpatanssi korkealla taivaalla sekä lunnien speaktaakkelimainen syöksyily pesäkallion ja meren välillä ovat kuin luonnon omia näytelmiä, joita kannattaa välillä seisahtua kuuntelemaan ja katselemaan. Valaita havaitsee parhaiten niiden katselua varten järjestetyillä valassafareilla, mutta merten nisäkkäitä voi bongata myös rantavesistä tai vuonoa ylittäessä. Kohtasit valaan missä hyvänsä, se jättää ikuisen muiston.

II

Matkaaminen rannikkoseuduille

Suomesta lähdetään usein Norjaan omalla autolla. Vaihtoehtoina on ajaa joko pohjoisen kautta tai mennä laivalla meren yli Tukholmaan tai Uumajaan. Jos valitsee pohjoisen reitin, maiseman muutoksen huomaa melkein heti Norjan puolelle saavuttaessa: vuoret muuttuvat jylhemmiksi ja teräväpiirteisemmiksi. Omalla autolla liikkuesssa voi pysähtyä lähes missä haluaa, mutta se ei kuitenkaan ole ainoa vaihtoehto tutustua Norjan rannikkoon. Busseja, junia ja lauttoja kulkee yllättävän hyvin ja monia reittejä.

Henkilöautolla

Henkilöautolla kulkiessa kannattaa ottaa huomioon kaksi seikkaa: tiet ovat kapeita ja mutkikkaita, ja elokuinen autoruuhka koettelee ennen kaikkea Lofootteja ja rannikkotie 17:ää (*kystriksveien*). Keskimääräinen nopeus voi laskea niinkin alas kuin 40–50 km/h. Kapeilla rantateillä kannattaa olla muutenkin tarkkana. Teitä reunustavat äkkijyrkät kallioseinämät ja meri, joten matkavauhti kannattaa sovittaa alhaiseksi. Lisäksi tietysti valokuvaustauoille pitää varata aikaa.

Julkinen liikenne

Julkinen liikenne perustuu paitsi maalla myös merellä liikkuviin kulkuneuvoihin. Maalla julkista liikennettä edustavat pääasiassa linja-autolinjat ja muutamain kohdin rautatie. Lisäksi lentämällä pääsee useisiin kaupunkeihin. Saarien väleillä ja vuonoilla kulkevat pikakuljetusveneet (*hurtigbåt*), lautat (*ferge*) ja Hurtigrute-laivat. Pohjois-Norjan julkiseen liikenteeseen pätevät samankaltaiset alennukset, tariffit ja lipunostotavat kuin Suomessa.

Juna- ja linja-autoliikenne

Linja-autoaikataulut

www.tromskortet.no

www.177nordland.no

Juna-aikataulut

Norjassa www.nsb.no

Ruotsissa www.sj.se

Linja-autoliikenne toimii Pohjois-Norjan rannikolla melko hyvin. Saarten hajanaisen asutuksen takia linja-autot kulkevat hyvinkin pienille paikkakunnille. Parhaat linja-autoyhteydet löytyvät valtateiltä tai kantateiltä sekä Pohjois-Norjan suurimpien kaupunkien lähialueilta: Tromssasta, Narvikista, Bodøsta, Sandnessjøenista ja Mo i Ranasta.

Etelästä päin tulevat rautatieyhteydet päättyvät Bodøn kaupunkiin. Ruotsista tuleva raide jatkuu pohjoisempaan, Narvikin kaupunkiin asti. Juniin voi nousta matkaan muun muassa Oslost, Trondheimista, Göteborgista, Tukholmasta ja Uumajasta. Sekä Bodøsta että Narvikista pääsee jatkamaan matkaa eteenpäin niin maitse kuin meritse. Norjassa junatoimintaa pitää yllä NSB ja Ruotsissa SJ. Molempien verkkosivut toimivat myös englanniksi.

Pikavene- ja lauttaliikenne

www.torghatten-nord.no

www.tts.no/

www.tromskortet.no/

Norjan rannikolla ja saaristossa kulkevat pikakuljetusveneet (*hurtigbåt*) kuljettavat henkilöitä ja tavaraa. Niillä kulkeminen on lauttoja kalliimpaa mutta huomattavasti nopeampaa.

Hurtigbåt-pikakuljetusveneitä kulkee kaikkein pienimmillekin asutuille saarille. Lautat kuljettavat suurempia lasteja mantereen ja saarien välillä, ja niillä voi matkustaa sekä auton kanssa että ilman. Suurimpiin lauttoihin voi mahtua useita satoja matkustajia.

Joillekin lautta- ja pikakuljetusvenevuoroille voi varata paikan etukäteen. Asiaa kannattaa vakavasti harkita, mikäli aikoo matkustaa auton kanssa lautalla Bodøn kaupungista Lofoteille elokuun puolivälissä. Samoin Narvikin ja Svolværin välillä kulkeva vuoro on elokuussa melko suosittu.

Lauttojen lastaaminen tapahtuu siten, että ensin kulkevat sisään ja ulos jalan-kulkijat ja pyöräilijät ja vasta sen jälkeen moottoriajoneuvot.

Hurtigruten

www.hurtigruten.no

Norjan rannikkoa pitkin kulkee Hurtigruten-linjalaivaliikenne etelään ja pohjoiseen. Laivat kulkevat Bergenin ja Kirkenesin kaupunkien välillä ja pysähtyvät matkan varrella useissa satamissa. Rannikkoristeilyturismin lisäksi laivoja voi käyttää verkkaiseen liikkumiseen Pohjois-Norjan rannikon vaellusalueitten välillä. Mereltä käsin saa uudenlaisen ja todella upean perspektiivin Pohjois-Norjan rannikkoon.

Hurtigruten pysähtyy kaksi kertaa vuorokaudessa esimerkiksi Tromssan, Harstadin, Sortlandin, Svolværin, Bodøn, Sandnessjøenin ja Brønnøysundin kaupunkien satamalaitureilla.

Lentoasemat

Pohjois-Norjaan pääsee myös lentäen. Suomesta lennetään aluksi Helsingistä Osloon, mistä on useita jatkoyhteyksiä Pohjois-Norjaan. Isoimmat lentoasemat ovat Bodøn, Narvikin ja Tromssan kaupunkien läheisyydessä, mutta lentokenttiä löytyy myös yllättävän pieniltä saarilta, kuten Røstiltä. Vaikka kyseiset asemat eivät mitään suuria olekaan, niille lentää reittiliikenne.

III

Yöpyminen rannikkoseudulla

Den Norske Turistforeningin paikallisyhdistysten tuvat

troms.dnt.no

vesteralen.dnt.no

lofoten.dnt.no

www.bot.no

sot.dnt.no

Den Norske Turistforening (DNT) on suosittu ulkoilujärjestö Norjassa. DNT:n toiminta ja yli 500 tuvan huolto perustuu paikallisiin jäsenjärjestöihin, joita on yhteensä 57 koko maassa. Pohjois-Norjan paikallisyhdistyksillä on huollettuja tupia paitsi sisämaan vaellusalueilla myös rannikon päiväretkikohteissa. Pohjois-Norjan rannikkoreittejä ajatellen keskeisimmät paikallisyhdistykset Pohjois-Norjassa ovat Troms Turlag, Vesterålen Turlag, Lofoten Turlag, Bodø og Omegn Turistforening sekä Sandnessjøen og Omegn Turistforening. Nämä paikallisyhdistykset huolehtivat reittien varsilla sijaitsevista DNT:n tuvista sekä joidenkin reittien merkinnästä.

Paikallisyhdistysten huoltamia tupia kutsutaan termillä *ubetjent hytte*. Arkikielessä ensimmäinen sana jätetään usein pois, sillä se tarkoittaa lähinnä sitä, ettei tuvilla ole ruokakomeroa. Tupien käyttö on tehty vaeltajan kannalta yksinkertaiseksi. Tupien käyttäminen vaatii DNT:n standardiavaimen eli *standardnøkkelin*, jolla tuvan ovet saa auki. Avaimen saa käyttöönsä, kun on jäsenenä jossain pohjoismaisessa ulkoilujärjestössä, kuten Suomen Ladussa. Avaimen saa parhaiten käyttöönsä tilaamalla sen DNT:n verkkokaupasta 100 Norjan kruunun panttia vastaan. Avainta voi tiedustella käyttöönsä myös DNT:n Pohjois-Norjan paikallisyhdistysten toimistoista. Avainta saa pitää hallussaan niin pitkään kuin on jäsen jossakin pohjoismaisessa ulkoilujärjestössä. Jos vaellusseurueeseen kuuluu useampi henkilö, yksi avain riittää eikä kaikkien tarvitse olla ulkoilujärjestön jäseniä. Suomen Ladun jäsenkortti oikeuttaa kuitenkin alennukseen kaikissa DNT:n tuvissa.

Tuvalle saavuttaessa pitää täyttää omat tiedot protokollakirjaan (*protokollbok*). Kirjassa on juokseva numerointi, jonka perusteella paikallisyhdistyksen kontrolloivat tuvan käyttöä. Kirjaan kirjoitetaan seuraavalle vapaalle riville nimi- ja osoitetiedot, mahdollinen oman paikallisen ulkoilujärjestön nimi ja jäsennumero, päiväykset tuvalle saapuessa ja sieltä poistuessa. Matkatietojen tarkoitus on seurata tupien ja vaellusreittien käyttöä ja hätätilanteessa tarkastaa, millä tuvalla vaeltaja on viimeksi yöpynyt ja mihin suuntaan lähtenyt. Protokollakirjan täyttämällä vaeltaja oikeuttaa itselleen yösijan. DNT:n tuvissa on ns. patjatakku eli tarpeen vaatiessa vintiltä ja/tai varastosta noudetaan patjoja tuvan lattialle.

Yösiija maksetaan tuvalta poistuttaessa. Maksun voi suorittaa käteisellä tai luottokortilla, ja tällöin täytetään *betalingsfullmakt* tai *betalingsblankett*-luottokortti-

maksukaavake. Kaksiosaisen lomakkeen alimmainen kopio jää itselle kuitiksi ja päällimmäinen laitetaan tuvassa sijaitsevaan maksulaatikkoon. Järjestelmä on turvallinen ja toimiva ja ollut käytössä DNT:n tuvilla jo vuosikymmenten ajan. Lisäksi monilta tuvilta löytyy ilmoitustaululta tilinumero, jolle yöpymisen voi suoraan maksaa verkkopankissa. Jos yöpymisen haluaa maksaa käteisellä, täytetään tuvalta löytyvä ruskea kirjekuori, johon täytetään tarpeelliset tiedot ja laitetaan yöpymismaksu. DNT:n Pohjois-Norjan tuvilla yöpyminen maksaa noin 150 Norjan kruunua per henkilö yhdeltä yöltä. Opiskelijoille ja eläkeläisille on alennetut hinnat, lapset yöpyvät tavallisesti ilmaiseksi.

DNT:n tuvissa on aina kamiina ja kaasuhella sekä kaikki ruoanlaittoon tarvittavat keittiötarvikkeet. Makuutiloissa on patjat, peitot ja tyynyt. Oman lakanasetin tai makuupussin käyttö on pakollista. Vesi saadaan läheisestä purosta, joesta, järvestä tai kaivosta. Ohjeet löytyvät tuvan infokirjasta. Vesi noudetaan sitä varten osoitetuilla juomavesiämpäreillä.

Puuvarasto on tupien välittömässä läheisyydessä, yleensä samassa rakennuksessa kuin ulkohuussi. Puuvarastosta löytyy myös kirves, saha, pölkky ja sahapukki sekä vaihtokaasupullot, jos edellinen sattuu loppumaan. Tuvan infokirjasta löytyy ohje kaasupullon vaihtamiseen. Valaistusta varten tuvilla on öljylamppuja ja kynttilöitä. Joissakin tuvissa on aurinkokennopaneelit pienimuotoista sähköntuotantoa varten. Saunan käyttö on lisääntynyt Norjassa, ja joidenkin DNT:n vaellustupien yhteyteen onkin jo rakennettu saunoja. On hyvä muistaa, ettei merivettä saa missään tapauksessa heittää kiukaalle.

Tuvilta poistuessa vaeltaja siistii jälkensä, petaa vuoteen, hoitaa tiskit ja siivoaa lattian. Jätevedelle on osoitettu paikka tuvan läheisyydestä. Siivousvälineet löytyvät tuvan eteisestä. Muista sulkea kaasupullo ja tarkista, ettei kamiinan lähistölle jää palavaa materiaalia. Lukitse tupa lähtiessäsi.

Yksityiset majoituksenjärjestäjät

Pohjois-Norjan rannikkoseutu tarjoaa erittäin paljon erilaisia yöpymismahdollisuuksia yksinkertaisista leirintäalueökeistä hulppeisiin rantahuviloihin sekä perinteisempiin merimajoihin (*sjøhus/rorbu*). Yöpymisvaihtoehtoja löytyy koko rannikon pituudelta ja kaikilta asutuilta saarilta.

Leirintäalueet ovat Pohjois-Norjassa erittäin yleisiä, ja niitä on paljon ja kaikkialla. Leirintäalueet toimivat samaan tapaan kuin Suomessa. Niitä on monentasoisia, ja monilla leirintäalueilla on myös tarjolla eritasoisia yöpymisvaihtoehtoja. Jotkin leirintäalueet ovat lisäksi erikoistuneet tarjoamaan palveluja esimerkiksi karavaanareille. Lomakuukausien ollessa elokuussa kiihkeimmillään kannattaa yöpymispaikka varata etukäteen joillakin alueilla, kuten Tromssan lähistöllä ja Lofoteilla.

Merimajat (*sjøhus/rorbu*) sijaitsevat aina meren äärellä, yleisimmin saarien ranta-alueilla tai vuonojen rannoilla. Merimajat liittyvät alun perin kalastus- ja rannikkokulttuuriin. Nyttemmin niiden käyttö perinteiseen tarkoitukseen on lähes loppunut. Samalla niille on keksitty uutta majoituskäyttöä. Merimajoja on nykyään majoitustarkoitukseen kahdenlaisia: uustuotantoa sekä alkuperäisiä uudelleen remontoituina. Alkuperäisimmillään merimaja on kaksikerroksinen talo, joka lepää osittain tai kokonaan merenpohjaan pystytettyjen paalujen varassa. Merimajat ovat parhaimmillaan erittäin upeita yöpymispaikkoja.

Telttailu

Telttailu on jokamiehen oikeuden (*Allemanssretter*) mukaan sallittua Norjan rannikko-seuduilla siinä missä muuallakin. Kohteliaisuussääntöjä on silti hyvä noudattaa. Se tarkoittaa sitä, ettei laita telttakaravaania pystyyn aivan toisen aidan viereen. Huomioi myös mahdolliset luonnonsuojelun erityisrajoitukset.

Käytännön rajoituksia telttailulle asettavat luonnonsuojelun lisäksi melko kapeat kaistaleet meren ja vuorensinämien välissä, rannikkoalueen tuulet, aallot ja vuorovesi sekä jossain määrin rannikolla harjoitettu lammastalous.

Huollettuja telttapaikkoja ei juuri ole. Telttailu perustuukin joko leirintäalueilla telttailuun tai sitten hyvän telttapaikan löydyttyä rannikkokaistaleilla telttailuun. Kannattaa ottaa huomioon myös se, ettei rannikkoalueilla ole juomavettä saatavilla yhtä helposti kuin sisämaan tunturialueilla.

Telttailun yhteydessä pitää kiinnittää erityistä huomiota jätehuoltoon. Tarkoitus on, että kaikki mikä telttapaikalle kannetaan, tuodaan sieltä myös pois. Rannikkoalueille jätetyt jätteet muodostavat esteettisen haitan lisäksi todellisen uhan paikallisille merilinnuille, ja lisäksi jäte voi päätyä vuoroveden mukana mereen.

IV

Luonto ja nähtävyydet

Saaret ja luodot

Pohjois-Norjan rannikkoa kuvaa hyvin rikkonaisuus, mikä on samalla sen ehdoton vetonaula. Rantaviiva on pitkä ja mutkikas: se kiemurtelee tuhansia kilometrejä hieman napapiirin eteläpuolelta aina Lyngsfjordenin vuonolle saakka.

Vuonot, saaret ja luodot koristavat Pohjois-Norjan rannikkoa. Ne muodostavat uskottoman kauniin, särjetyn mosaiikin – helminauhan, josta kohoaa villinmuotoisia vuoria. Rannikkoa puhkovat vuonot ovat kapeita ja jyrkkäseinäisiä, ja ne etenevät kulmikkaasti syvemmälle kohti lumihuippuisia vuoria ja jäätiköitä.

Saarilla ja luodoilla käy vilinä. Kesäaikaan Pohjois-Norjan saaret ovatkin oiva kohde tarkkailla merilintuja. Lintujen kesäkiireistä huolimatta on rauhoittavaa istuskella rannalla, katsoa auringon vajoamista mereen ja ihailla viimeisten tulipunaisten säteiden loistoa saarten vuorensenillä. Nämä saaret uinuvat päiväsaikaan meriudun keskellä näkymättömissä, mutta illansuussa ne ilmestyvät näkyviin. Aluksi niiden ääriiviivat erottuvat vain vaivoin, mutta loppuillan auringonkajossa saarten seinät ovat kuin tulesa.

Kansallispuistot ja suojelalueet

Pohjois-Norjan rannikolta löytyy useita kansallispuistoja (*nasjonalpark*) ja vielä useampia maisemansuojelualueita (*landskapsvernområde*). Kansallispuistoissa säännöt ovat samankaltaiset kuin Suomessa. Maisemansuojelalueet ovat hieman löyhemmin suojeltuja alueita. Lisäksi koko Pohjois-Norjan rannikon pituudelta löytyy useita muita luonnonsuojelualueita (*naturreservat*). Luonnonsuojelalueet ovat tiukkaan säänneltyjä, ja erityistä huomiota tulee kiinnittää linnunsuojelalueisiin (*fugle-reservat*). Pohjois-Norjan saarilla on useita linnunsuojelualueita.

Rannikon reitit kulkevat kolmen kansallispuiston alueella: Sjunkehatten, Møysalen ja Ånderdalen. Ensiksi mainittu muodostuu korkeista vuorenhuipuista Bodøn kaupungin itäpuolella. Sjunkehattenia (418 km²) kutsutaan myös lasten kansallispuistoksi, sillä se on omistettu lapsille ja heidän retkeilynsä edistämiseksi. Møysalen (51 km²) on yksi pienimmistä Norjan kansallispuistoista. Se on myös yksi kauneimmista, ja kansallispuiston ehdoton helmi on Møysalen-vuori (1 262 m). Vuoren huipulle kulkeville tiedoksi, että reitti lähtee merenpinnan tasolta, joten kipuamista riittää. Ånderdalenin kansallispuisto (125 km²) on puolestaan kuin Norja pienoiskoossa. Kansallispuiston melko rauhallisilla poluilla pääsee matkaamaan vuonon rannalta ikivanhojen metsämaiden kautta vuorten laelle.

Kansallispuistojen ja muiden suojelalueiden lisäksi rannikkoalueelta löytyy yksi Unescon maailmanperintökohde. Kyseessä on Vegan saari ja sitä ympäröivä saaristo, joka sai maailmanperintökohteen arvon vuonna 2005.

Lunnit ja muut merilinnut

Lintuharrastajille Pohjois-Norjan rannikko on oikea paratiisi. Parhaat bongauspaikat ovat ulkosaaristossa, mutta esimerkiksi Lofoottien ja Vesterålenin saariryhmien alueilla on monia tarkkailupaikkoja.

Tunnetuin Pohjois-Norjan lintu on lunnit. Näitä pingviinien ja papukaijan risteytykseltä näyttäviä lintuja tapaa useilla Pohjois-Norjan saarilla, kuten Lovundin ja Værøyn saarilla. Lovundilla järjestetään joka kevät Lunnipäivät, jolloin ihmiset lähtevät seuraamaan lunnien kevätmuuttoa. Näky on speaktaakkelimainen.

Lintujen tarkkailussa pitää huomioida suojele- ja rajoitusmääräykset, ja esimerkiksi koirat täytyy pitää kytkettyinä koko ajan, kuten muutenkin luonnossa liikkuesssa. Kiikarit ja teleobjektiivi tekevät lunnien ja muidenkin lintujen tarkkailusta paljon hauskeempaa.

Valaat ja muut merinisäkkäät

Valaiden tarkkailusta on tullut hyvin suosittua, ja sitä varten räätälöityjä valassafareita järjestetään päivittäin esimerkiksi Andøyen ja Langøyen saarien pohjoispuolella sijaitsevista kaupungeista. Myös hylje- ja merilintusafareita löytyy.

Merinisäkkäitä voi nähdä myös sattumalta. Rantaa kulkiessa voi utelias hylje nousta tervehtimään rantaveden antamasta suojasta. Lauttamatkoilla on mahdollista nähdä esimerkiksi miekkavalasparvia.

Vuorovesi

Pohjois-Norjan rannikko on yksi Euroopan voimakkaimmista vuorovesialueista. Bodø'n kaupungin eteläpuolella sijaitseva Saltstraumen on tunnettu vuorovesipaikka, jossa on erittäin voimakkaita aaltoja, virtauksia ja pyörteitä. Rantoja, joilla vuoroveden vaihtelu on erityisen voimakasta, löytyy muun muassa Hamarøyalta ja Mosksstraumenilta.

Muutamat kirjassa esitellyt retkeilyreitit kulkevat vuorovesialueella, ja siksi onkin paikallaan ottaa etukäteen selville nousu- ja laskuveden ajankohdat. Reitit ovat kulkukelpoisia vain laskuveden aikaan.

Linnoitusrauniot

Kirjassa on esitelty muutamia toisen maailmansodan aikaisia bunkkeriverkostoja. Harvat niistä ovat turismikäytössä, ja siksi ne ovat säilyneet melko muuttumattomina kymmeniä vuosia. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei niitä ole kunnostettu vuosien varrella. Kaikki kulkeminen bunkkereissa tapahtuu omalla vastuulla. Jos aiot tutustua bunkkereihin, ota mukaan tasku- tai otsalamppu.

Laajin ja parhaiten säilynyt maanalainen bunkkeriverkosto löytyy Ylvingenin saarelta Helgelandin maakunnan rannikolta.

V

Retkeilyohjeita

Tulenteko

Tammikuun alusta 2016 on avotulen teko kielletty Norjassa kokonaan 15.4.–15.9. välisenä aikana metsä- ja ruohikkoalueilla sekä muilla tulenaroilla alueilla. Rannikkoalueilla voi avotulen kuitenkin tehdä alueilla, joissa tulipalon vaaraa ei ole. Rannikolla tällaisia alueita ovat esimerkiksi luodot, rantakivet, kalliopinnat sekä hiekkarannat etäällä palavista luonnonmateriaaleista. Metsäpalovaroituksen aikaan tulenteko on kielletty.

Juomavesi

Juomaveden hankkimiseen kannattaa kiinnittää huomiota. Rannikon vuorenrinteiltä ei löydy tunturipuroja samassa mittakaavassa kuin sisämaan erämaa-alueilla. Leirintäalueilta löytyy aina kraana, mistä voi ottaa juomavettä.

Juomavettä ei kannata ottaa tunturipuroista tai lammista, joiden lähistöllä laiduntaa lampaita.

Vaatetus

Rannikolla ja erityisesti rannikon edustalla sijaitsevilla saarilla tuulee. Päiväretki-reppuun kannattaa siksi ottaa mukaan erityisesti tuulenpitävää vaatetusta.

Ilmanala on myös kostea – ja matalapaineen sattuessa kohdalle erittäin kostea. Myös vedenpitävää vaatetusta kannattaa siis ehdottomasti kantaa mukana.

Hyönteiset

Pohjois-Norjan rannikkoseudulla kulkeva huomaa pian, ettei siellä esiinny samantaisia hyttysparvia kuin sisämaassa. Vaellusreitit, jotka ovat meren välittömässä läheisyydessä, ovat lähes hyttysettömiä. Sisämaata kohti kulkiessa hyttysset ilmestyvät kuitenkin tuota pikaa.

Rannikolla, missä on paljon lammastaloutta, on heinäkuun alkupuolella kärpäsräkkä. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkialla on tolkuttoman paljon kärpäsiä. Parhaiten itikoista pääsee eroon, kun hakeutuu tuuliselle paikalle, esimerkiksi vuorenharjalle tai rannikkokaistaleelle.

Sää

Pohjois-Norjan rannikko on altis sään vaihtelulle. Yhden vuorokauden aikana rannikolle voi saapua useita, luonteeltaan hyvin erilaisia säärintamia. Sään muutoksista kannattaakin olla tietoinen ja ottaa vakavasti esimerkiksi tuulen voimakkuus.

Avomerren lähetyvillä kulkiessa voi sään muutoksiin varautua sade- ja villavaattein sekä tarkistamalla mahdollisesti matkan varrelta löytyvät suojaisat paikat. Päivärepussa olevat tavarat kannattaa pakata vesitiiviisiin pakkauksiin.

Lumi

Talvi väistyy rannikolta huomattavasti aikaisemmin kuin sisämaasta. Tämä vaikuttaa myös lumen määrään. Lumi sulaa yleensä jo toukokuun loppuun mennessä, lukuun ottamatta jäätiköitä sekä vuorenhuippuja. Lumi sataa rannikkoalueille loppusyksystä. Myös talviaikaan voi olla lumettomia alueita.

Vaaratilanteet

Rannikkoalueiden potentiaaliset vaaratilanteet liittyvät useimmiten kompurointiin vuorenrinteellä sekä luonnonilmiöihin, kuten vuoroveden vaihteluun, kivi- ja lumivyöryihin tai säätilojen nopeisiin ja dramaattisiin muutoksiin. Tärkein ennalta ehkäisevä toimenpide on omien voimien realistinen tunteminen.

Matkapuhelinyhteydet

Rannikolla kulkiessa ollaan tavallisesti matkapuhelinverkossa. Notkelmista, vuo-noista ja syvistä laaksoista löytyy toki paikkoja, missä matkapuhelimen kuuluvuus on heikko tai sitä ei ole lainkaan.

Merkityt reitit ja patikkapolut

Merkitty reitti kannattaa ymmärtää Pohjois-Norjan rannikolla laajasti, sillä merkintä-kulttuuri on varsin vaihteleva. Se johtuu siitä, että reittejä on usein melko helppo seurata, kun toisella puolen on meri tai vuono ja toisella vuorensinämä. Silloin on vaikea eksyä. Varsinaisia merkkejä ei siis välttämättä ole juurikaan. Lisäksi rannikon polut ovat paljon käytettyjä, joten ne erottuvat maastosta hyvin. Paikalliset ulkoilu-järjestöt ja rannikkoseudun kunnat ylläpitävät rannikkoalueen reittejä. Ne merkitsevät ja huoltavat reittejä asettamalla pitkospuita soisemmille alueille sekä kettinki- tai köysivarmistuksia jyrkemmille vuorenrinteille tai vuoroveden ylityskohtiin.

Merkityt reitit kulkevat monenlaisissa maastoissa: rantakivikoissa, louhikoissa, jyrkkiä vuorenrinteitä pitkin, heinikoiden ja soiden poikki sekä vuorovesialueiden läpi. Se kannattaa ottaa myös huomioon päiväretkikohdetta valitessa. Kulku jyrkkää vuorenrintettä tai louhikon poikki on erittäin hidasta, kun taas sileää kalliopintaa tai rantaheinikkoa on mukava ja joutuisa kulkea.

Kansallispuistojen poluilla liikkessa polut on merkitty samoin kuin muualla vaellusalueilla, eli yleensä punaisilla maalitiplillä tai T-kirjaimilla. Erityisesti Møysalenin ja Ånderdalenin kansallispuistoissa on käytetty punaisia T-merkkejä.

Kartat

Pohjois-Norjan rannikkoreiteille tulee ottaa mukaan kartta ja kompassi sekä mahdollinen elektroninen GPS-paikannuslaite.

Retkeilykartat ovat mittakaavaltaan pääasiassa 1:25 000 tai 1:50 000. Vaelluskarttoja voi tilata verkosta, ostaa paikallisista kartta- ja kirjakaupoista sekä retkeilyliikkeistä ja lainata kirjastoista. Mikäli vaelluskartan lainaa kirjastosta, on siitä pidettävä erityisen hyvää huolta, että kartasta riittää iloa ja hyötyä myös seuraaville lainaajille. Tampereen kaupunginkirjastossa Metsossa on Suomen laajin vaelluskarttakokoelma. Mikäli kartan tilaa Den Norske Turistforeningin (DNT) verkkokaupasta, kannattaa ilmoittaa mahdollinen Suomen Ladun jäsenyys.

Koko Norjan käsittävä Norge-serien 1:50 000 -vaelluskarttasarja on myös käyttökelpoinen rannikkoretkeilyyn, joskin karttojen esittämät aluejaot eivät aina ole parhaat mahdolliset. Karttasarjan voi ladata myös älypuhelimeen tai tietokoneelle. Sähköisiä karttapalveluita käytettäessä kannattaa kiinnittää huomiota mittakaavaan: ensinnäkin mittakaavan pitää olla selvillä, ja lisäksi sen tulisi olla sellainen, että sen perusteella voi järkevästi arvioida etäisyyksiä.

VI

Kirjan käyttäminen

Jokaisen reittikuvausluvun yhteydessä on iso suunnittelukartta, jonka avulla retkikohde on helppo paikantaa. Reittikuvausten yhteydessä on suunnittelukartta, johon on merkitty lähtöpaikka, reitti ja retken päättymispaikka sekä retkikoodinnumero, jonka avulla löydät reittiin liittyvän reittikuvauksen.

Vaellusreitit

Reittiselostuksissa on ilmoitettu kyseisen reitin lähtö- ja päätöspiste, miten korkealle reitti nousee merenpinnan tasolta (lähes kaikki reitit lähtevät merenpinnan tasolta), matkan pituus kilometreissä ja reitin vaativuustaso. Reittien vaativuus on aina subjektiivinen kokemus, ja siihen vaikuttaa mm. rinkan paino, vallitseva sää ja rinteen kaltevuusaste.

Vaativuustasot on määritelty sellaisen henkilön mukaan, jolla on jo vähän retkeilykokemusta. Vaativuustasoja on viisi: helppo, melko helppo, kohtalainen, haastava, vaativa. Huomio! Tämän kirjan vaativuustasot eivät ole yhdenmukaiset muiden vaelluskirjojeni vaativuustasojen kanssa.

Reittien yhteydessä on symbolein ilmoitettu mahdolliset mainiot telttailualueet sekä merkittävät luonnon- ja muut nähtävyydet, joihin pääsee tutustumaan reittiä kulkiessa.

Symbolit vaellusreittikuvausten yhteydessä

Kuljettava matka

1 km	reitin pituus
↪	reitin pituus edestakaisin (samaa polkua pitkin)

Vaikeustaso

*	helppo
**	melko helppo
***	kohtalainen
****	haastava
*****	vaativa

Reittimerkinnot

ⓘ	merkitty
ⓘ	osittain merkitty
ⓘ	ei merkitty

Reitin ominaisuudet

☀	maisema
🏞	vuonomaisema
🏔	vuorenhuippu
🏞	vesiputous
❄	jäätikkö
🌊	uimaranta
🔦	luola/tunneli (vaatii taskulampun)
🚤	saari (vaatii venekkeen)
🐦	lintukolonia
🌿	suojelualue
🏞	kulttuurikohde
🏞	muinaismuisto
🏞	sotahistoria
🏞	telttailualue
🏠	yöpymistupa (+ lukkoinfo)
🚶	mahdollisuus pidemmille vaelluksille
🚌	bussiyhteys

Langøya

Langøyan saari (867 km²) on Pohjois-Norjan rannikkoseudun vähiten tunnettu, mutta ehdottomasti Vesterålenin taianomaisin paikka. Kapeiden ja sokkeloisten vuononrantojen takaa kohoavat vuoret ovat kuin kirveellä ja raastinraudalla veistetyt. Iltarusko tai aamuisin vuonoilla viipyvä usva saa mielikuvituksen laukkaamaan.

Saarella on useita mielenkiintoisia päiväretkikohteita. Meren rannalla sijaitseva Guvåghytta ja sitä ympäröivä esihistoriallinen asuinpaikka on erittäin mielenkiintoinen vierailukohde, samoin kuin patikkamatka Norjan kuningattaren suosikkireitillä, joka kulkee Støn ja Nyksundin välissä.

Langøyan saarella on lisäksi mahdollista harrastaa valaiden ja muiden merinisäkkäiden tarkkailua niitä varten järjestetyillä safareilla. Jos oikein hyvä tuuri käy, niitä voi nähdä myös rannoilla ja rantakalliolla kulkevilta retkipoluilta.

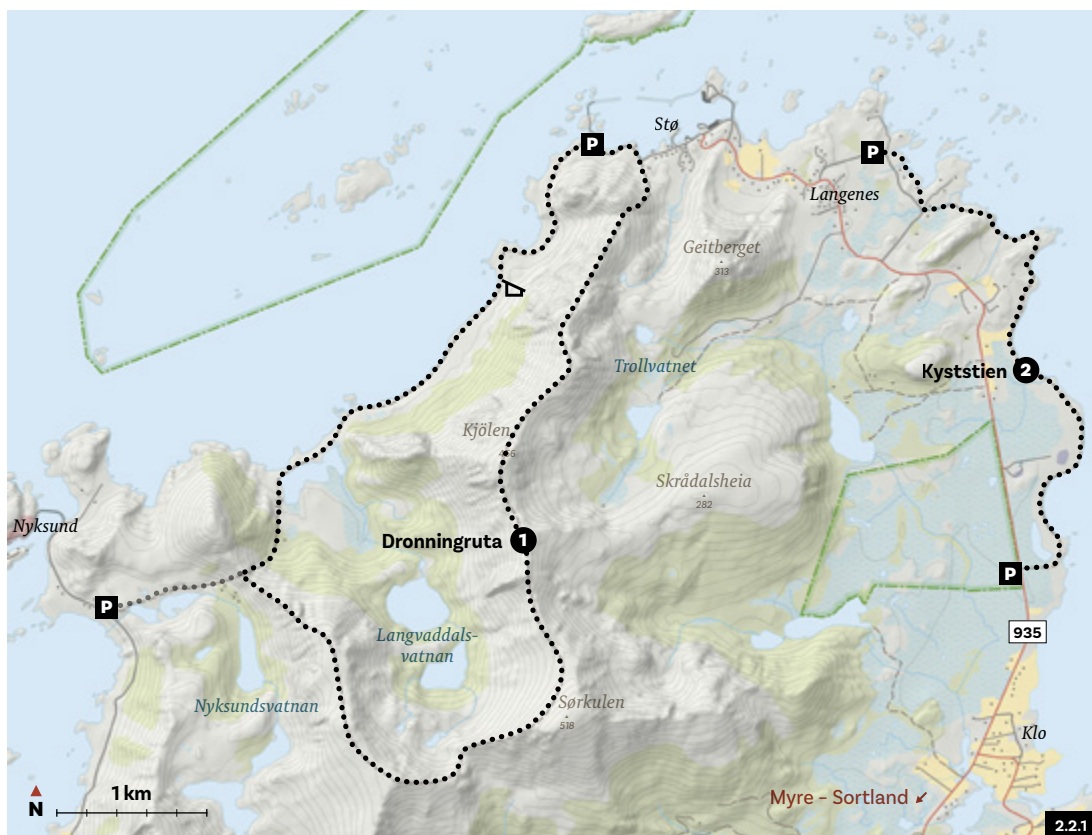
1 **Dronningruta** (Stø - Nyksund - Stø, 456 m)
n. 12 km **** T ☀️ ▲ ▲ 🚐

Kyseessä on Norjan kuningattaren Sonjan mukaan nimetty reitti. Hän kulki reitin vuonna 1984. Støhön pääsee bussilla Sortlandista.

Lähde parkkialueelta opasteviitan mukaan polulle. Alkumatkasta kuljetaan helppoa polkua hieman kumpuilevassa maastossa. Heti aluksi avautuu hieno näkymä merelle: luotojen ja karikkojen rikkoma maisema vasten taivaanrantaa on kerrassaan upea. Aallot lyövät lujaa luotojen ja

karikkojen yli niin, että vesi pärskyy.

Reitti kulkee hiekkarannan ohi, missä sivuuteaan erittäin kauniisti veden ja ajan hiomat rantakivet. Ylimmät kivikerrokset ovat aivan valkoisia, kun taas nousuveden alle jäävät ovat puolestaan huomattavasti tummempia. Rannan tuntumasta kohoavat vuoret ovat jylhiä, ja kaukana menosuunnassa näkyy Nyksundin kylä. Reitti ohittaa istumalaavun, jonka varusteisiin kuuluu saha (ajopuusta saa polttopuut). Jatka laavulta kukkakedon poikki kohti edessä avautuvaa lahdenpoukamaa. Reitti pysyttelee rannan tuntumassa koko matkan.

Kulje seuraavaksi merelle työntyvän vuorenrinteeseen ali. Sen jälkeen avautuu kerrassaan upea näkymä pohjoisimmalle Langvaddalsvatnan järvelle (18 m). Meren ja järven erottaa vain ohut maakaistale, jota pitkin polku jatkuu. Näkymä itse laaksoon on myös upea. Reitti kulkee talojen ohitse ja nousee melko tiukasti Maelenin (314 m) ja Finngamheian (448 m) väliseen satulaan, mistä avautuu jälleen uusi ja upea näkymä merelle. Reitti jatkuu muistelupaikan ohitse ja tiukahkosti rinnettä ylöspäin. Jyrkimmissä kohdissa on köysikaiteet.

Nouse Finngamheialle, mistä on jälleen uudenlainen ja aivan mahtava näkymä alas laaksoon. Reitti laskeutuu helppokulkuista polkua melko jyrkästi alas ja kiertää kohti Sørkulenin (518 m) pohjoiseen osoittavaa vuorenselkää. Jatka vuorenselkää pohjoiseen ja käänny koilliseen Kjølenin (456 m) huipun lähistöltä. Merenlahti ja aaltojen keskeltä nousevat pikkuruiset saaret muodostavat erittäin kauniin maiseman. Jatka vuorenselkää loivahkosti alas, kunnes laskeudut Valakslan itäpuolitse rinnettä alas lammasaidan poikki ja

punaisen talon vierestä maantielle, josta on noin 400 m parkkialueelle.

2 Kyststien (5 m) n. 4 km *** Ⓣ ☀️ 🏠 🚗

Lähde kirkon viereiseltä parkkialueelta aluksi hiekkatietä ja siitä polulle kyltin mukaan. Polku kulkee korkean heinikon läpi, pitkoksia on paikoin. Edessä on upea näkymä vuonon poikki kohti Andöyan saaren rannikkovuoristoa sekä lähemmäksi meren rannalle, missä on kaunis, karikkojen muodostama näkymä rantavedessä.

Nouse seuraavaksi vähän matkaa ylös ja heti perään alas pienen harjanteen poikki. Sen jälkeen tulee toinen, pienempi kumpare ylitettäväksi, minkä jälkeen reitti kulkee rannan tuntumassa kohti merenpoukamaa. Kulje poukaman jälkeen eräänlaisen ralliradan ja pienen lammen ohitse sekä lopuksi märän suon läpi tien viereen, missä on pieni parkkialue.

Kävele ihailemaan Pohjois-Norjan upeimpia maisemia!

Pohjois-Norjan rannikko on luonto-seikkailijan aarreaitta: vuonoja, saaria, vuoria ja mutkittelevia polkuja. Pohjois-Norjan rannikkoreitit esittelee noin 100 eripituista päiväretkä, ja niistä löytyy sopivia vaihtoehtoja niin muutaman tunnin ulkoiluun kuin koko päivän seikkailuunkin. Selkeiden karttojen avulla reittien alkupisteet on helppo löytää.

9 789513 193942

www.tammi.fi

79.4

ISBN 978-951-31-9394-2